

BACHELOROPPGAVE

«Du ser det ikke før du tror det»

Hvordan kan vi styrke arbeidet med forebygging og avdekking av seksuelle overgrep

311 Beth Kristin Johannessen

ABLU-BACH15 Stord

Avdeling for lærerutdanning og kulturfag

Veileder Elisabeth Bakke

12.juni 2020

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

1.0 INNLEDNING	4-5
1.1 Lover og vedtekter	5-6
2.0 FORSKNING	6
3.0 TEORI	7
3.1 Seksuelle overgrep mot barn.....	7-8
3.2 FOREBYGGING AV SEKSUELLE OVERGREP ...8	
3.2.1 Primærforebygging.....	8-9
3.2.2 Sekundærforebygging.....	9-10
3.2.3 Tertiær forebygging.....	10
3.3 AVDEKKING AV SEKSUELLE OVERGREP	10-11
3.3.1 Barns evne og forutsetning til å fortelle.....	11
3.3.2 Samtaleverktøy.....	11-12
3.3.3 Kompetanse.....	12
4.0 METODE	12
4.1 Kvalitativ forskningsmetode.....	12-13
4.2 Kvalitativt forskningsintervju.....	13
4.3 Rekruttering av informanter.....	13-14
4.4 Presentasjon av informanter.....	14
4.5 Etske vurderinger.....	14
4.6 Gjennomføring av intervju.....	14-15
4.6.1 E-post intervju.....	15
4.7 Transkribering og analyse.....	15
4.8 Validitet og reliabilitet.....	15-16
5.0 PRESENTASJON AV FUNN	16
5.1 FOREBYGGENDE ARBEID	17
5.1.2 Samtaler med barn.....	17
5.1.3 Seksualundervisning.....	17
5.1.4 Oppstartssamtale.....	17
5.1.5 Barn med funksjonsnedsettelse og seksuelle minoriteter..	18
5.2 KOMPETANSE	18
5.2.1 Kompetanseheving.....	18
5.2.2 Ufordringer knyttet til arbeidet med tematikken..	19
5.3 AVDEKKING	19
5.3.1 Holdninger knyttet til arbeidet.....	19
5.3.2 Samtaler og bruk av verktøy.....	19-20
6.0 PRESENTASJON AV FUNN	20
6.1 FOREBYGGENDE ARBEID	20
6.1.2 Samtaler og bruk av verktøy.....	20-21
6.1.3 Dinosauruskolen – DUÅ.....	21
6.2 KOMPETANSE	21
6.2.1 Bakgrunnskunnskap.....	21-22
6.2.2 Kompetanseheving.....	22
6.3 Kontinuitet i arbeidet med forebygging av seksuelle overgrep...	22-23
7.0. DRØFTING	23
7.1 FOREBYGGING	23-24
7.1.2 Primærforebygging.....	24
7.1.3 Samtaleverktøy.....	24-25
7.2 KOMPETANSE	25-26
7.3 AVDEKKING	27

8.0 KONKLUSJON OG AVSLUTNING.....	27-28
LITTERATURLISTE.....	29-30
VEDLEGG.....	31-36

Sammendrag

Temaet i denne bacheloroppgaven er forebygging og avdekking av seksuelle overgrep mot barn. Problemstillingen min ble: «Hvordan kan vi styrke arbeidet med forebygging og avdekking av seksuelle overgrep mot barn?»

Seksuelle overgrep er et velkjent, men komplekst problem. (Søftestad, 2019, s. 22). Samtidig er dette et tema som mange synes er vanskelig og snakke om og forholde seg til. Ifølge

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver står det at: «Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Vi som arbeider i barnehage har etter min mening en veldig viktig rolle i barns liv. Vi har et særskilt ansvar for å sørge for at barn i vanskelige livssituasjoner blir ivaretatt på en god måte. Vi må våge å tro at overgrep skjer, før vi kan bli i stand til å oppdage at det faktisk skjer. I mitt kommende yrke som barnehagelærer ønsker jeg å tilegne meg mer kunnskaper om hvordan vi kan styrke arbeidet med forebygging og avdekking av seksuelle overgrep.

Jeg har benyttet meg av kvalitativ metode for å finne svar på problemstillingen, og valgte ut fra dette og intervjuet en foredragsholder fra Stines Sofies Stiftelse og to barnehagelærere. Målet var å få mer kunnskap og innblikk i hvordan vi kan styrke dette arbeidet i barnehagen, og hvordan jeg kan arbeide i retning av disse målene i mitt kommende yrke som barnehagelærer.

I tillegg til forskningsintervjuene, har jeg også innhentet informasjon fra ulike teoretiske og forskningsmessige kilder på området, som ville være relevant for å avslutningsvis kunne trekke en konklusjon og svare på problemstillingen min.

1.0 Innledning

Seksuelle overgrep mot barn er et folkehelseproblem. Ifølge Sjøftestad snakker vi om alvorlig kriminalitet og brudd på grunnleggende menneskerettigheter. (Sjøftestad, 2019, s. 133).

I min bacheloroppgave har jeg valgt å undersøke hvordan vi kan styrke arbeidet med forebygging og avdekking av seksuelle overgrep mot barn. Grunnen til at jeg valgte dette er fordi temaet har engasjert meg siden jeg startet barnehagelærerstudiene. Temaet griper meg personlig og på et faglig ståsted. Jeg tenker at det handler i stor grad om å tørre og se, høre og føle. Dette temaet bør snakkes mer om, løftes opp og frem i hverdagen og reflekteres over gjennom hele året.

Gjennom denne oppgaven ønsker jeg å tilegne meg mer kunnskap om hvordan jeg som barnehagelærer kan arbeide for å styrke dette arbeidet. Gjennom min praksis har jeg erfart at temaet som synes tematikken er vanskelig å forholde seg til, og jeg mener at vi som arbeider i barnehage har en veldig viktig rolle i barns liv. Vi har et særskilt ansvar for å sørge for at barn i vanskelige livssituasjoner blir ivaretatt på en god måte. Vi må våge å tro at overgrep skjer, før vi kan bli i stand til å oppdage at det faktisk skjer.

Søftestad (2019, s. 22) påpeker at seksuelle overgrep er et velkjent, men komplekst problem. Temaet kan være vanskelig å snakke om og mange har kanskje ikke lyst til å tenke at slike hendelser skjer mot barn rundt seg. Dette tar Inga Marte Thorkildsen opp i boken «Du ser det ikke før du tror det» (Thorkildsen, 2015). Derfor mener jeg det er viktig at vi er åpne og har kunnskap om tematikken, slik at vi kan møte disse barna. Dette er grunnene til at jeg synes det er desto viktigere å sette lys på tema i mitt kommende yrke som barnehagelærer.

Den økte aktualiseringen av tema har derimot vært tydelig de siste årene, og i Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver står det at: «Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages». (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

1.1 Lover og vedtekter

I den nye Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver står det at: «Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages». (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

Videre står det at personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet, jf. Barneloven § 22.:

§ 22. Opplysningsplikt til barnevernstjenesten

Barnehagepersonalet skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenestens side. Uten hinder av taushetsplikt skal barnehagepersonalet av eget tiltak gi opplysninger til barnevernstjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. (Barnehageloven, 2005).

Alle som arbeider med barn og unge bør ha kjennskap til avvergingsplikten. Når enkelte former for vold eller overgrep er så alvorlige at du har en lovpålagt plikt til å søke å avverge at det skjer. Denne avvergingsplikten gjelder for alle, og det kan varsles til både politi og barnevernstjenesten. Alle har et ansvar for å stoppe og melde ifra om vold mot barn, særlig de som arbeider med barn. (Politiet, 2020).

2.0 Forskning

NOU-rapporten «Svikt og Svik» fra 2017, er en offentlig utredning, utgitt av Barne- og likestillingsdepartementet 22. juni 2017. Regjeringen oppnevnte et utvalg som skulle gå gjennom alvorlige saker av vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn. Utvalget skulle avdekke i hvilken grad det var svikt i det offentlige tjenesteapparatet sin håndtering av disse sakene. I tillegg skulle de gi anbefalinger som kunne være med å bidra til å forebygge og beskytte barn i fremtiden. (NOU 2017: 12).

Utvalget gikk gjennom 20 saker, og funn viser til flere former for systemsvikt i alle gjennomgåtte sakene. Brudd på lover, forskrifter, retningslinjer og krav til forsvarlige tjenester. I flere av tilfellene var tegnene så tydelige at man burde ha reagert. Et av de mest fremtredende svikene var at barna ble utelatt fra samtalene selv om de var i stand til å snakke. Manglende kompetanse ble påpekt som en årsak til dette. Rapporten påpeker at fagpersoner ikke var trygge nok til å vite hvordan de skulle følge opp en avdekking. Betydelige risikofaktorer ble ignorert, og det burde vært meldt inn bekymringsmeldinger i mye større grad enn det ble gjort i disse tilfellene.

Utvalget konkluderer med at systemsvikten er en konsekvens av for lite kunnskap og kompetanse. De hevder at det er nødvendig med mer undervisning om temaet i utdanninger, samt. kompetanseheving på de ulike arbeidsplassene. (NOU 2017: 12). De viktigste funnene fra forskningen er at både omsorgspersoner og systemet rundt disse barna svikter dem.

3.0 Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere ulike teorier som er med på å underbygge temaet og problemstillingen min.

3.1 Seksuelle overgrep mot barn

Først vil jeg starte med å forklare hva seksuelle overgrep mot barn er, og for å forstå dette trenger vi ifølge Søftestad (2019) kunnskap fra flere fagfelt sett i sammenheng. De fleste definisjoner beskriver på forskjellige måter at overgrep skjer ut fra overgriperens behov, på bekostning av barnets behov. (Søftestad, 2019, s. 23). Dette gjelder uansett hvordan barnet

reagerer på handlingene som blir utført, det er overgriperen som sitter ansvarlig for handlingene som blir utført.

Det er flere måter å definere og forstå seksuelle overgrep mot barn, men den juridiske definisjonen blir ifølge Søftestad konkretisert ut fra tre punkter. Disse er seksuelt krenkende atferd som omfatter for eksempel blotting, slibriheter eller verbale krenkelser, med andre ord seksuelle handlinger uten fysisk kontakt. Deretter trekker hun frem seksuell handling som vil si fysisk kontakt mellom overgriper og offer. Dette kan være beføling av kjønnsorgan eller bryster, både utenpå og under klær. Til slutt skriver hun om seksuell omgang som omfatter alle typer inntrengning i kroppens hulrom, vaginalt eller analt samleie. Seksuell omgang kan være innføring av penis i munn og innføring av gjenstand i skjede eller endetarmsåpning. (Søftestad, 2019, s. 24).

Søftestad nevner andre elementer som kan gi definisjoner på hva seksuelle overgrep er. Disse handler om at overgrep krenker barns integritet, og at barn blir involvert i handlinger som de verken forstår, er moden for, eller kan gi samtykke til. Overgriperen utnytter på denne måten barnets avhengighet eller sin egen maktposisjon, og utnytter relasjonen mellom seg selv og barnet. (Søftestad, 2019, s. 23).

Det er grupper av barn som litteraturen beskriver som særlig sårbare for å bli ofre for seksuelle overgrep. Foreldrene til disse barna vil ikke klare og se eller prioritere barnas behov pga deres egne problemer. Dette kan være problemer som rusmisbruk, psykiske problemer, voldelig atferd eller lignende. (Søftestad, 2019, s. 28). Videre skriver hun om barn med ulike typer funksjonshemninger som også har ifølge forskning økt risiko for å bli utsatt. I tillegg er barn som tidligere har vært utsatt for overgrep sårbare, samt mødre som har vært utsatt i sin barndom.

Det blir viktig å understreke at vi ikke har forskningsmessig grunnlag for å hevde at seksuelle overgrep mot barn er handlinger som forekommer hos «de andre». Dette er handlinger som kan ramme barn fra alle mulige samfunnslag, kulturer og religiøse sammenhenger. Det er viktig å være bevisst på og oppmerksom på, også det at en del barn utsettes for flere typer mishandling. (Søftestad & Aschjem, 2016, s. 14).

3.2 Forebygging av seksuelle overgrep

Å forebygge dreier seg ifølge Søftestad (2019) om noe en ønsker å eliminere eller en uønsket utvikling som må begrenses. Forebygging i denne sammenhengen retter seg mot innsats for å

forhindre eller redusere seksuelle overgrep mot barn og konsekvensene av disse. (Søftestad, 2019, s. 263). Forebyggende arbeid kan utføres på tre ulike nivåer: primær forebygging, sekundær forebygging og tertiær forebygging, og ifølge Søftestad kreves det innsats på alle disse nivåene. (Søftestad, 2019, s. 264).

3.2.1 Primærforebygging

Arbeidet med primærforebygging har som mål å forhindre at problemer oppstår. Denne formen retter seg mot befolkningen, eller alle i en gitt gruppe som i dette tilfelle er barn. Målsettingen er å spre kunnskap, påvirke holdninger og på denne måten motivere til handlinger som kan forhindre og redusere seksuelle overgrep mot barn. (Søftestad, 2019, s. 264). Hun nevner fire måter; det innebærer blant annet å gi befolkningen nok kunnskaper om tema, slik at de kan finne ut hva som kan gjøres for å forhindre overgrep, og hvor de kan hevende seg for råd og hjelp.

Den andre måten er at barn må få vite at de kan og hvor de kan søke hjelp etter seksuelle overgrep. Videre nevner hun at det er viktig at fagfolk får nok kunnskap og kompetanse om tema, slik at oppmerksomheten på barns signaler øker og at de blir tryggere på hvilke symptomer de skal se etter. På denne måten kan de få informasjon om framgangsmåter som kan beskytte og hjelpe barn ved mistanke, eller avdekke seksuelle overgrep. Tilslutt handler forebyggingen om å forhindre at barn som har blitt utsatt, utvikler seg til selv å bli overgripere. (Søftestad, 2019, s. 265).

Den viktigste forebyggingen av seksuelle overgrep er ifølge Søftestad den som gjøres hver dag i nære relasjoner i barnehagen, i samhandling mellom voksne og barn. Hun hevder at dersom alle barn blir møtt med kjærlighet og får dekket sine primærbehov, blir beskyttet mot krenkelser av alle slag, kan dette redusere risikoen for at de vil utvikle seg til personer som skader eller krenker andre. (Søftestad, 2019, s. 265). I den hverdagslige kontakten mellom foreldre og barn, barnehageansatte og barn kan holdninger, verdier og handlingsrepertoar formes i barna. Gjennom slike sunne samspill kan barna få utvikle selvbilde og selvfølelse, samtidig som de får utvikle empati, toleranse og sosial kompetanse. Barna får mulighet til å lære at de kan stole på trygge voksne, voksne som vil beskytte og hjelpe dem dersom de forteller at de er blitt utsatt for seksuelle overgrep. For at barna skal ha mulighet til å fortelle dette er det ifølge Søftestad viktig at de voksne har evne til å gi barn trygghet, tillit, og tilhørighet, som handler om menneskekompetanse. (Søftestad, 2019, s. 265).

Videre skriver hun at de fleste barn oppholder seg i barnehage i dag, derfor blir barnehagen en sentral arena for forebygging. For at barnehagen skal virke forebyggende er det ifølge Sjøftestad avhengig av to forhold: Kvaliteten på kontakten mellom voksne og barn i det daglige arbeidet, og barnehagens bevissthet om muligheter de har for å forebygge seksuelle overgrep mot barn.

3.2.2 Sekundær forebygging

Denne formen for forebygging handler om hvilke tiltak som må settes i gang når problemet allerede har oppstått. Hva som kan gjøres for å redusere omfanget, alvorligheten eller varigheten. Forebyggingen kan rettes mot individer eller grupper, som i denne sammenheng vil rette seg mot overgrepsutsatte barn, deres omsorgspersoner samt fagfolk som jobber med dette. (Sjøftestad, 2019, s. 272). Sjøftestad lister opp fire målsettinger: Den første målsettingen handler om å beskytte de utsatte barna mot videre overgrep, og sørge for at enkeltbarnet får hjelp. Det finnes ulike tiltak her, som alarmtelefonen for barn og unge.

Videre nevner Sjøftestad at det kreves et velfungerende barnevern, politi og rettsvesen og barnehus for at utsatte barn skal kunne ha beskyttelse. Kvaliteten på arbeidet i disse etatene vil avgjøre om barn får reell beskyttelse, og om forgriperen blir oppdaget, straffet og stoppet. (Sjøftestad, 2019, s. 273). Det andre målsettingen handler om å sørge for at omsorgspersonene eller foreldre beskytter barnet og hjelper med bearbeiding, det handler om å styrke kompetansen hos foreldrene ved mistanke eller avdekking av seksuelle overgrep. Det tredje målsettingen handler om å styrke kompetansen til fagfolk, og her nevner Sjøftestad fire typer tiltak:

Det første er at det kreves kunnskap og kjennskap til barns smerteuttrykk, som dreier seg om hvordan barn bevisst og ubevisst signaliserer at de har det vanskelig. (Sjøftestad, 2019, s. 274). Det andre er at fagpersonene har kompetanse til å kommunisere med disse barna, for å kunne styrke eller svekke bekymringen. Det tredje er at fagpersonene trenger kunnskap og informasjon om hva som kreves av dem i forhold til meldeplikt og avvergingsplikt, og hvordan de tar bekymringen videre til barnevernstjeneste og politi. Det fjerde handler ifølge Sjøftestad om at fagpersoner vil få mulighet til å utvikle og utøve omsorgskompetanse, gjennom en trygg og tydelig væremåte som kan virke helende for barn som er utsatte. Dette kan øke mulighetene for forebygging av langtidsskader etter misbruk. (Sjøftestad, 2019, s. 274). Den fjerde målsettingen handler om innsatsen vi kan gjøre for å stoppe personer som

befinner seg i en risikosituasjon for å begå overgrep, som for eksempel innsatsen for å stoppe mennesker med tiltrekning til barn. (Søftestad, 2019, s. 274).

3.2.3 Tertiær forebygging

Denne forebyggingen blir brukt for å motvirke forverring og retter seg opp mot behandling og rehabilitering. Denne formen for forebygging er ifølge Søftestad rettet mot identifiserte og tungt belastede målgrupper. (Søftestad, 2019, s. 275).

Vi kan ifølge Aasland (2009) stille spørsmålet om det er mulig å forebygge seksuelle overgrep. Det å gi barn en god oppvekst er den beste måten å forebygge på. Videre skriver hun at det er viktig å gjøre barna kompetente, ikke skremme, men gjennom å snakke med dem. Det å vise respekt for barnet, og lære dem at de bestemmer over sin egen kropp. På denne måten kan vi hjelpe barna til å få et naturlig og positivt forhold til kroppen ved å snakke om den. (Aasland, 2009, s. 84-85). Videre hevder hun at voksne i barnehagen må snakke med barna om gode og vonde hemmeligheter, og hvilke berøringer som er passende eller ikke. Her mener hun at barna kan delta ved å komme med forslag selv. Det er viktig at barna får vite at de kan stole på voksne, og hun nevner at filmer og bøker kan være gode hjelpemidler når en skal ta opp tematikken. (Aasland, 2009, s. 86-87).

3.3 Avdekking

Det å avdekke seksuelle overgrep anses ifølge Søftestad (2019) som utfordrende. Hun hevder at for å kunne avdekke må bekymringer og mistanker utforskes, undersøkes og etterforskes. Avdekking kan defineres som prosessen hvor en hemmelig overgrepsrelasjon blir gjort kjent for andre, andre enn barnet og den som forgriper seg. (Søftestad, 2019, s. 133). Videre nevner Søftestad ulike typer avdekkingsforløp, som viser at det fins mange veier ut av overgrep og fortielse. Ved å få kunnskap om disse kan det være med på å bevisstgjøre voksne på barns ulike, bevisste og ubevisste forsøk på å formidle at de utsettes for overgrep. (Søftestad, 2019, s. 136). Det er viktig å understreke at alle mennesker, privatpersoner og fagpersoner har ansvar for å bidra til at seksuelle overgrep mot barn blir avdekket. (Søftestad, 2019, s. 140).

3.3.1 Barns evne og forutsetning til å fortelle

Ifølge Kvello (2015) hevder han at det er sjelden overgriperen som tilstår i overgrepssaker, det er offeret som står frem. Videre hevder han at det er mange som venter flere år før de forteller om overgrep fordi de er redde for å ikke bli trodd, eller redde for at foreldre eller omsorgspersoner skal bli sinte eller skuffet. (Kvello, 2015, s. 286). Det kan være svært vanskelig for de utsatte barna og fortelle om seksuelle overgrep, og dette har sammenheng med at det er skambelagt selv om det ikke på noen måte er deres feil. Barn kan teste de voksne ved å komme med hint for å se om voksenpersonen tåler å høre historiene og hemmelighetene de sitter inne med. (Kvello, 2019, s. 288).

Inga Marte Thorkildsen gav i 2015 ut en bok «Du ser det ikke før du tror det». I denne boken tar hun opp at det er mange barn som lever med vonde hemmeligheter som ikke får snakket om dem. Hun tar opp viktigheten av å snakke med barn, og tørre og stille spørsmål selv om det føles vanskelig. (Thorkildsen, 2015, s. 80).

3.3.2 Samtaleverktøy

Det fins mange ulike samtaleverktøy en kan bruke i barnehagen i arbeidet med å forebygge seksuelle overgrep mot barn. Søftestad (2019) hevder at disse verktøyene kan barnehageansatte bruke selv i samlinger, eller om de vil ha besøk av noen utenfra som kan introdusere barna for tematikken. Disse verktøyene gir mulighet for å gjenta temaet flere ganger i løpet av et barnehageår. Når denne kompetansen blir implementert i barnehagen, kan dette øke ansattes evne til å fange opp og håndtere barns smerteuttrykk. (Søftestad, 2019, s. 268). Det fins mange barnebøker som omhandler tematikken, og ulike nettsider som barnehageansatte kan bruke som verktøy. Ulike organisasjoner som Stines Sofies Stiftelse og Reddbarna har ulikt material som kan brukes, og NrkSuper har serier som ligger tilgjengelig. (Søftestad, 2019, s. 271). Redd Barna er en av flere nettsider som har utviklet en kampanje for å bekjempe seksuelle overgrep mot barn. (Reddbarna.no/jegerher).

3.3.3 Kompetanse

Studier viser at det fortsatt mangler kunnskap og kompetanse blant fagpersoner som arbeider med barn. Thorkildsen (2015) hevder at det har vært lite fokus på tematikken i relevante utdanninger som har betydning for barns helse og utvikling. (Thorkildsen, 2015, s. 15). Dette blir også påpekt av Gamst (2017), som hevder at det foreligger et behov for å styrke kompetansen blant utdanninger som har i oppgave å beskytte barn. (Gamst, 2017, s. 27).

Videre skriver hun at de etterlyser teoretisk kompetanse og handlingskompetanse i møte med disse barna, og hvordan de gjennom samtale kan bedre se, oppdage og handle. Thorkildsen etterlyser kontinuerlig faglig påfyll, konsultasjon og veiledning og tverrfaglig samarbeid. I forhold til relevante utdanninger må kompetansen systematisk inn. Videre hevder hun at vi kan gjøre en forskjell for voldutsatte barn dersom vi lærer oss å være mer nysgjerrige, lytte og stille flere spørsmål. (Thorkildsen, 2015, s. 18).

4.0 Metodekapittel

I denne delen av oppgaven min vil jeg presentere metoden som har blitt brukt for å besvare problemstillingen: «Hvordan kan vi styrke arbeidet med forebygging og avdekking av seksuelle overgrep mot barn?». Først vil jeg begrunne metodevalget, deretter gå nærmere inn på metoden for datainnsamling i denne undersøkelsen. Jeg vil deretter presentere og reflektere over utvalget, hvilke etiske hensyn, samt undersøkelsens validitet og reliabilitet.

4.1 Kvalitativ forskningsmetode

For å få informantenes egne erfaringer, opplevelser og kunnskaper om tema vold og seksuelle overgrep og hvordan de arbeider med det i barnehagen valgte jeg den kvalitative metoden. Denne metoden vil ifølge Christoffersen og Johannessen (2012, s. 17) gi mer utfyllende og detaljerte svar i forhold til kvantitativ metode som gir en mer bred oversikt. I følge Postholm og Jacobsen (2011, s. 41) består en kvalitativ forskningsmetode av ord og tekst. Videre skriver de at den blir betraktet som induktiv. Dette innebærer at forskeren ikke skal gå inn i arbeidet med forutinntatte holdninger, men med et åpent sinn. Kvalitativ forskningsmetode går mer i dybden på det aktuelle temaet. (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 42).

4.2 Kvalitativt forskningsintervju

Jeg valgte kvalitativt forskningsintervju for å finne svar på problemstillingen. Denne typen intervju vil kunne bedre forståelsen for et tema, og er ifølge Christoffersen og Johannessen (2012, s. 77) den mest brukte metoden for å skaffe kvalitativ data. Den beskrives videre som en fleksibel metode som kan brukes overalt, som gir fyldige og detaljerte beskrivelser. Jeg valgte å bruke semistrukturert intervju, som går utpå å forholde seg til en overordnet intervjuguide som utgangspunkt. (Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 79). Videre skriver

de at kjennetegn på semistrukturert intervju er at man kan bevege seg frem og tilbake i intervjuguiden, som kan være en fordel i forhold til oppfølgingsspørsmål som kan dukke opp underveis.

4.3 Rekruttering av informanter

Mine ønsker til informanter var at de skulle ha en formell utdanning som førskolelærer eller barnehagelærer. Dette gjorde jeg fordi jeg ønsket personer som forhåpentligvis hadde god kjennskap til tema vold og seksuelle overgrep, og hvordan det blir arbeidet med dette i barnehagen.

For å få grundig kjennskap til hvordan fagfolk jobber med vold og seksuelle overgrep mot barn til daglig, så kontaktet jeg Stine Sofies Stiftelse og var så heldig å få et pilotintervju med en av deres fagekspertter. Stine Sofies Stiftelsen arbeider for å endre samfunnet gjennom å være modig, kompromissløs og alltid på barnas side. De jobber både med å forebygge og avdekke vold og overgrep mot barn - og ivareta de voldsutsatte barna. Videre tok jeg kontakt med pedagogiske ledere i to ulike kommunale barnehager, som begge takket ja til forespørselen.

Alle informantene fikk tilsendt forespørsel med informasjon (Vedlegg 1) og intervjuguide barnehage (Vedlegg 2), intervjuguide Stines Sofies Stiftelse (Vedlegg 3). Under intervjuene valgte jeg å bruke båndopptaker, slik at jeg lettere kunne transkribere dem i ettertid. Gjennom denne måten fikk jeg mulighet til å stille utdypende spørsmål underveis der jeg trengte mer informasjon. Jeg tok også feltnotater underveis i intervjuene, men så etter hvert at det var lettere å lytte til informantene.

4.4 Presentasjon av informantene

Informant 1 arbeider som pedagogisk leder i barnehage og har gjort det siden 2010. Informant 2 arbeider som pedagogisk leder i barnehage og har gjort det siden 2017. Begge arbeider i kommunale barnehager, som er forholdsvis like store i form av antall barn. Informant fra Stines Sofies Stiftelse presenterte seg som foredragsholder og pedagog. Han reiser rundt i barnehager og skoler i hele Norge og holder foredrag for barn, ansatte og foreldre. I tillegg treffer de andre faggrupper som barnevern, politi, fosterhjem, tannhelse som de kan veilede og kurse for kompetanseheving og et bedre tverrfaglig samarbeid.

4.5 Etiske vurderinger

For mange kan disse temaene oppleves sårt og vanskelig og snakke om. Derfor var det desto viktigere for meg at alle etiske hensyn ble tatt. Disse hensynene omhandler hvilke spørsmål som ble stillt, og at informantene ble møtt med respekt og ydmykhet. I forhold til konfidensialitet er det viktig at både informanter og barnehager sikres anonymitet. (Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 46). Dette innebærer også informantens rett til selvbestemmelse. Informantene fikk tilsendt et samtykkeskjema som inneholdt tydelig informasjon om hva det innebar for dem å delta i denne forskningen. De kunne når som helst trekke seg fra intervjuene, i tillegg så kunne de forberede seg i og med at de fikk intervjuguiden i forkant. I forhold til lydopptakene søkte jeg om tillatelse hos NSD i forkant av intervjuene og fikk godkjenning, og informantene var klar over at lydopptakene ble slettet rett etter transkriberings- og analyseprosessen. (Vedlegg 4).

4.6 Gjennomføring av intervjuene

Pga situasjonen med Covid 19, gjorde dette at jeg ikke fikk fullført alle intervjuene som planlagt. Det ene intervjuet ble gjennomført via e-post, etter anbefaling fra Folkehelseinstituttet. De to andre intervjuene ble gjennomført ansikt til ansikt, med båndopptaker som nevnt tidligere. Ingen av intervjuene ble gjennomført i barnehagene, det ene var på en kafe og det andre var hjemme hos meg. Det var ingen avbrytelser under intervjuene.

4.6.1 E-post intervju

I følge Postholm og Jacobsen finnes det fordeler og ulemper med e-post intervju. Gjennom å ha slike elektroniske intervju kan vi miste mulighet til observasjon, og kommunikasjonen skjer skriftlig og ikke muntlig, som igjen kan begrense innholdet. De hevder at enkelte studier tyder på at unge mennesker er mer villige til å åpne seg om vanskelige tema når intervjuet foretas på e-post. (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 70). Videre hevder de at den som intervjues kan ved ansikt til ansikt tolke ansiktsuttrykk, kroppspråk o.l, og her kan en miste informasjon eller oppfølgingsspørsmål. (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 71).

4.7 Transkribering og analyse

Gjennom intervjuene av to barnehagelærere fikk jeg innblikk i hvordan disse arbeider med temaet vold og seksuelle overgrep mot barn. Intervjuet med Stines Sofies Stiftelse ble en form for bakgrunnsintervju der jeg fikk inngående kjennskap til feltet. Ved gjennomføring av intervju kan det forekomme misforståelser og feiltolkninger, fordi mennesker tolker og oppfatter spørsmål på ulike måter. For å forhindre dette brukte jeg som nevnt tidligere båndopptaker, slik at jeg kunne bruke tiden på å lytte og evt legge til utdypende spørsmål underveis. På denne måten sikrer jeg også dokumentasjon som kan ifølge Christoffersen og Johansen (2012, s.84) være til hjelp i transkriberingen. I følge Postholm og Jacobsen (2011, s. 81) handler transkribering om å gjøre om muntlig tale til tekst. Denne prosessen kan på denne måten føre til bedre forståelse av det som blir sagt under intervjuene. Gjennom å lytte til lydopptakene flere ganger klarte jeg å bli bedre kjent med datamaterialet. Å analysere handler om å skape mening i det innsamlede datamaterialet. (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 102).

4.8 Validitet og reliabilitet

Validitet handler ifølge Postholm og Jacobsen om gyldighet. Dette kan beskrives som i hvilken grad man har dekning for våre fortolkninger av funn og resultater. (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 126). Det handler om å være bevisst på å formulere åpne spørsmål i den semi-strukturerte intervjuguiden, slik at informantene og får mulighet til å komme med svar uten at samtalen blir ledet i en bestemt retning.

Denne bevisstgjøringen gjorde at informantene fikk mulighet til å uttale seg om temaet, uten min påvirkning. Dette kan være med på å styrke validiteten i undersøkelsen, selv om misforståelser kan oppstå både i form av at de misforstår mine spørsmål eller at jeg mistolker svarene de kommer med.

Reliabilitet sier noe om påliteligheten i forskningen, og kan knyttes til datamaterialet som blir samlet inn. (Christoffersen og Johansen, 2012, s. 23). Jeg gav som nevnt tidligere intervjuguiden i forkant, dette kan være positivt i og med at informantene kan få tid til å forberede seg og gi utfyllende svar. På samme tid kan informantene forberede usanne svar for å fremstå best mulig.

Ved at jeg brukte lydopptaker kan dette ha vært med på å øke min undersøkelses reliabilitet. Dersom jeg kun hadde tatt notater under intervjuene, er det stor sannsynlighet for at jeg hadde gått glipp av en del ting som ble sagt, og dette kunne ha svekket undersøkelsesens reliabilitet.

Informantene fikk tilsendt det ferdig transkriberte intervjuet slik at de kunne se om det samsvarte med det de hadde svart. Gjennom denne måten fikk informantene mulighet til å tilføye informasjon, som muligens kan styrke undersøkelsens pålitelighet. Ingen av informantene tilføyde noe informasjon i etterkant.

Jeg valgte to informanter fra to kommunale barnehager, og ser i etterkant at dette kan ha begrenset informasjonen, som kan svekke validiteten på forskningen. Likevel opplevde jeg at gjennom troverdige og ærlige svar fra dem, sammen med svarene fra Stines Sofies Stiftelse var med på å styrke dette.

5.0 Presentasjon av funn

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere funnene fra forskningsintervjuene. Jeg starter med intervjuet med fagekspert fra Stines Sofies Stiftelse, i og med at denne intervjuguiden var ulik i forhold til barnehagelærere. Jeg har valgt å dele funnene opp i ulike kategorier: «Forebyggende arbeid», «Kompetanse» og «Avdekking».

5.1 Forebyggende arbeid

5.1.2 Samtaler med barn

Ifølge informanten fra Stines Sofies Stiftelse er et av de viktigste forebyggende tiltakene å lære barn om hva vold og overgrep er for noe, lære de hvordan de kan sette grenser for seg selv og lære hvem som bestemmer over kroppen. Hva barna kan gjøre og hvor de kan søke hjelp dersom de opplever disse tingene. Her finnes det mange ulike verktøy som barnehagen kan bruke. Det handler i stor grad om å ha kontinuerlige samtaler med barn om tematikken, gjennomføre samlinger både direkte og indirekte tema om kropp, grenser, følelser og seksualitet.

5.1.3 Seksualundervisning

Seksualundervisning er også et forebyggende tiltak ifølge informanten, fordi her kan barna få et språk og en forståelse for hva som er normalt/unormalt. Dette med å skille gode berøringer fra dårlige berøringer, lovlig eller ulovlig.

5.1.4 Oppstartssamtale

Informanten nevner et noe omdiskutert tema som gjelder å ha samtale med foreldre når barnet har oppstart i barnehagen. Her er det ifølge informanten snakk om kartlegging for å sikre barn gode oppvekstvilkår med barns beste i fokus, og et ønske om åpenhet i foreldresamarbeidet. Her kan det komme frem om foreldre har utfordringer eller erfaringer knyttet til rus, vold eller seksuelle overgrep. Viktig å være bevisst på vår rolle i dette arbeidet, at vi er forberedt på vi kan «åpne» opp noen lukkede bokser hos mennesker, spesielt de med egne erfaringer som kanskje ikke har tatt tak i dette. Viktig å informere foreldrene om hjelpetiltak som finnes, som for eksempel kontakte fastlege, psykolog, familievernkontoret eller andre som kan ta imot den voksne. Hvis du ikke vet om eller informerer om disse hjelpetiltakene blir det bare et nytt svik.

Informanten poengterer at det er delte meninger om dette, men mener det er grunn til å tro at dette er et fornuftig forebyggende tiltak i og med at de barnehagene som arbeider med det har gode erfaringer med arbeidet. Disse tiltakene er generelle og universelle tiltak som retter seg mot alle barn og foreldre.

5.1.5 Barn med funksjonsnedsettelse og seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter

Videre nevner informanten to tiltak som er selektive, på utvalgte grupper. Det ene er barn med funksjonsnedsettelse enten fysisk eller psykisk, og det andre er seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter, som begge er ifølge informanten risikogrupper for voldsutøvelse og seksuelle overgrep. Ifølge informanten så viser statistikk at barn med funksjonsnedsettelse er mer utsatt, og ofte får ikke disse barna samme informasjon som alle andre, selv om de hadde trengt den mest. Det andre er at barn som er seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter er statistisk sett mer utsatt, av ulike grunner. Det kan handle om at barn sin kjønnsidentitet, om de er heterofile, homofile, «intetkjønn», født i feil kropp o.l. Foreldrene kan takle dette dårlig, og et viktig forebyggende tiltak her må ifølge informanten være en bevissthet og oppmerksomhet i forhold til dette blant barnehageansatte.

5.2 Kompetanse

5.2.1 Kompetanseheving

Når det gjelder kompetanse blant ansatte i barnehagen er det flere ting informanten trekker fram som er vesentlig. I forhold til implementering av kunnskap hevder han at styrer bør ha en langsiktig plan for arbeidet, og dette krever kontinuitet. Den formelle kompetansehevingen som årlige kurs, personalmøter er viktig, men trekker frem den uformelle som skjer i hverdagen. Dette handler om at det bør finnes en kultur på arbeidsplassen for å drøfte bekymringer, og sette av tid på personalmøter og avdelingsmøter for å løfte dette opp og frem. Han poengterer også viktigheten av at alle ledd i barnehagen får kunnskap om tematikken.

Informanten forteller at de reiser rundt i barnehager for å ha samlinger og for å ha foreldremøter, men han er opptatt av at vi i barnehagen er mer enn kompetente nok til å ha disse samtale selv, fordi vi kjenner barna best. Noen barnehager velger å få inn eksterne folk på foreldremøter o.l. om tematikken, men vi må ifølge informanten tenke gjennom hvilke signaler vi sender til barna dersom en «fremmed» må komme inn og ta disse samtale med barna.

5.2.2 utfordringer knyttet til arbeidet med tematikken

Lojalitet til foreldre blir nevnt, som kan være en barriere som forhindrer at vi engasjerer oss i barn som vi er bekymra for fordi vi ønsker å bevare den gode relasjonen til de foresatte. Dette kan være utfordrende særlig på små steder, der alle kjenner alle. Dette er synd, fordi man blir mer opptatt av sitt eget velbehag enn barns ubehag.

Det har ifølge informanten blitt større åpenhet rundt tematikken de siste årene, spesielt med tanke på media som løfter frem saker. Fremdeles er det folk som unnviker tema, snur seg bort, lukker øyne og ører og vil ikke ta innover seg de fakta som faktisk skjer. Seksualitet generelt sett kan fremdeles være tabubelagt for noen, og dette kan påvirker temaet seksuelle overgrep som er den mørke siden av seksualiteten. Dette handler om at vi kan ikke forvente at folk har et språk for seksuelle overgrep dersom de ikke har et språk for normal seksualitet.

5.3 Avdekking

5.3.1 Holdninger knyttet til arbeidet

Når det kommer til avdekking av seksuelle overgrep så er det ifølge informanten viktigste at man må tørre og tenke at det skjer. «Du kan ha masse bakgrunnskunnskap og gå på flere kurs,

men hvis du ikke tør og tenke at slike ting kan skje så ser du ingenting. Det er ikke en kunnskap, det handler om en innstilling eller en holdning». Man må ifølge informanten være villig til å endre innstilling, åpne opp for å endre tankegangen for det man ikke liker å tenke på faktisk skjer. Det hjelper å ha kunnskaper om symptomer, tegn, atferd hos volds og overgrepssatte barn. Ved å ta med seg denne kunnskapen kan vi få et skjerpet blikk for typiske tegn som kan være med å avdekke. Man trenger kunnskap, som man kan få på ulike måter. Kurs, foredrag, nettkurs, bøker som kan være med på å styrke kompetansen. Det å ha barnesamtaler er nevnt som et forebyggingstiltak, men er klart et avdekkingsstiltak også.

Informanten poengterer viktigheten av at alle ansatte er bevisst på sin viktige rolle i dette arbeidet.

5.3.2 Samtaler og bruk av verktøy

Forskning viser at hvis barn skal fortelle om vold og overgrep så må det skapes en mulighet til å fortelle. Den muligheten kan de få gjennom en slik samtale, det blir skapt en setting, de får et språk og det blir skapt en arena hvor de kan få snakke om slike ting. Informantens erfaring er at når du tar opp tematikken så begynner barna og fortelle. Samlinger med barna kan på denne måten være avdekkende, men viktig å poengtere at man skal ikke ha disse for å «luske» eller mistenkeliggjøre, det handler mer om å lære barn å beskytte seg selv og vite hva det er, så blir avdekkingen som en sekundæreffekt.

I tillegg legger informanten vekt på kunnskap om å ha samtale med barn man er bekymra for, og her er det viktig at en kjenner til samtalemetodikk. Tematikken krever at man har et bevisst forhold til hvilke type spørsmål man stiller. Det å ha kunnskaper om sånne samtaler er viktig, for det er så mye som står på spill. Hvordan vi møter barns ulike utsagn er helt avgjørende, og hvilke spørsmål du stiller, kan få alvorlige konsekvenser for veien videre.

Informanten trekker frem snakkemedbarn.no som et bra verktøy, hvor barnehageansatte kan gå inn og øve seg på barnesamtaler. For å sikre kontinuitet i dette arbeidet er det viktig at det blir løftet frem jevnlig. Dette kan ifølge informanten være både forebyggende og avdekkende tiltak.

6.0 Presentasjon av funn

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere funnene fra analysen av intervjuene med to barnehagelærere. Resultatene fra intervjuene vil jeg dele inn i følgende kategorier:

«Forebyggende arbeid», «Kompetanse»

6.1 Forebyggende arbeid

For å arbeide forebyggende med tema fremhever begge informantene at de arbeider med temaet gjennom årshjulet i barnehagen. Her står det hva de skal jobbe med knyttet til ulike aldersgrupper, og informantene nevner ulike tiltak som er beskrevet under.

6.1.2 Samtaler og bruk av verktøy

Begge informantene forteller at de bruker aktivt tema om følelser, kroppen og at disse temaene etter hvert utvikler seg videre til kropp og grensesetting, gode og vonde hemmeligheter og berøringer. De har samlinger om tematikken i små grupper, og oppleggene er tilpasset alder og modning.

Informant 1 poengterer viktigheten av å gjøre barna trygge på seg selv og egen kropp og seksualitet, og forteller om en åpenhet som hun opplever i arbeidet som hun kanskje ikke var klar over tidligere. «Barna er så direkte, hvis du skaper en setting hvor de kan få komme med sine tolkninger og innspill i forhold til kropp og seksualitet så kommer det meste av seg selv. Det kan kjennes ubehagelig ut før du skal ha disse samlingene, men så går det så fint når barna først setter i gang. Vi skaper en setting hvor de kan få komme med innspill, og det går på barnas premisser». Hun poengterer at de gjennom disse samlingene med små grupper kan skape tid og rom for at barn kan få mulighet til å fortelle, som hun ser på som et forebyggende tiltak.

6.1.3 Dinosauerskolen - DUÅ

Videre nevner hun «Dinosauerskolen» som et pedagogisk opplegg gjennom DUÅ (de utrolige årene) for førskolebarna. Formålet med dette programmet er blant annet å styrke barns sosiale- og emosjonelle kompetanse. Her bruker de ulike verktøy som hånd dukker, film, bøker, og gjennomfører samlinger/barnesamtaler hvor det skapes rom for barns innspill og erfaringer. Disse samlingene kan ifølge informanten være med på å hjelpe barna å sette ord på disse vanskelige tingene. Hun poengterer at det er viktig å ikke undervurdere barna og deres

forutsetninger for å fortelle. Informanten hevder at en må øve seg på disse samlingene, for å bli tryggere på seg selv.

Hun nevner også dette med foreldresamarbeid, at de har gode erfaringer med å informere foreldre i forkant av disse samlingene og kanskje i garderoben samme dagen de har hatt samling. På denne måten er foreldrene «forberedt» dersom det kommer noen kommentarer om tematikken hjemme.

6.2 Kompetanse

6.2.1 Bakgrunnskunnskap

Ifølge begge informantene hadde de for lite eller ingen kunnskap om tematikken når de tok utdanningen eller var ferdig utdannet. Begge informantene forteller at tematikken har blitt mer belyst de siste årene, og at det er nødvendig og viktig med denne kunnskapen. Begge forteller at det har vært felles kommunal satsing på tematikken, så de har deltatt på kurs og planleggingsdager i regi av kommunen. Informant 1 henviser til at alle i barnehagen har nylig vært på foredrag, og dette var sterkt og gjorde inntrykk på flere av de ansatte.

I forhold til spørsmål om beredskapsplaner har begge kjennskap til at barnehagen har en tilgjengelig i barnehagen. De er begge usikre på hvor godt alle ansatte kjenner til denne.

På spørsmål om framgangsmåte fra bekymring til handling føler begge informantene seg trygge på dette til en viss grad. Informant 1 hevder at: «Det er vanskelig å vite hvordan man reagerer i slike situasjoner».

Informant 2 hevder at: «Dersom jeg har en dårlig magefølelse drøfter jeg det med styrer. Jeg kan også ringe og drøfte den anonymt dersom det er noe jeg er usikker på. Tiltak som blir satt i gang avhenger av hva jeg har en dårlig magefølelse for. Dersom det er så alvorlig som seksuelle overgrep så ringer jeg og melder med en gang». Hun er derimot usikker på hvor trygge de andre ansatte er på dette, siden det ikke har vært tilfeller eller samtaleemne om dette siden hun startet i denne barnehagen.

6.2.2 Kompetanseheving

For å oppnå kompetanseheving om tematikken fremhever begge informantene at det er viktig og nødvendig at tema blir belyst gjennom hele året, og at alle ansatte får delta på kurs og

foredrag. Informant 1 fremhever at det er viktig for de som har vært på kurs å få tid og mulighet til å videreformidle kunnskapen til andre ansatte.

6.3 Kontinuitet i arbeidet med forebygging av vold og seksuelle overgrep

På spørsmål om hvordan de tenker at en kan øke kompetansen knyttet til forebygging av vold og seksuelle overgrep, svarte begge informantene at det er viktig å ha kontinuitet i dette arbeidet. Dette krever planlegging og at tematikken blir belyst gjennom året. Informant 1 hevder at: «Det hjelper ikke gå på kurs en gang i året, vi må løfte det frem mer i det daglige». Likevel hevder hun at vi er på god vei, i forhold til hvor tabubelagt dette temaet var før. Begge informantene hevder at det har blitt bedre i løpet av de siste årene både i forhold til kompetanseheving og bevisstgjøring av barn og ansatte om tematikken.

Informant 2 forteller at gjennom nedstenging av barnehagen grunnet Covid19, har de fått brukt webinarer fra Stines Sofies Stiftelse, og fått kompetanseløft i form av at alle ansatte har gjennomført nettkurs om samtaler med barn om tematikken.

Ingen av informantene hadde egne erfaringer knyttet til avdekking av seksuelle overgrep, men begge poengterer viktigheten av å være bevisst på hvor viktig rolle de har som barnehageansatte.

7.0 Drøfting

I denne delen vil jeg drøfte problemstillingen min, som er: «Hvordan kan vi styrke arbeidet med forebygging og avdekking av seksuelle overgrep mot barn»? Jeg har valgt å dele drøftingsdelen i tre kategorier som er: «Forebygging», «Kompetanse» og «Avdekking» i forhold til seksuelle overgrep mot barn.

7.1 Forebygging

Gjennom mine undersøkelser ønsket jeg et større innblikk i hvordan ansatte i barnehagen arbeider med forebygging av seksuelle overgrep mot barn, og hvordan vi kan styrke dette arbeidet. Søftestad (2019) påpeker at forebygging handler om noe en ønsker å eliminere eller en uønsket utvikling som må begrenses. Forebygging i denne sammenhengen retter seg mot

innsats for å forhindre eller redusere seksuelle overgrep mot barn og konsekvensene av disse. (Søftestad, 2019, s. 263).

Alle barn har rett til å leve et liv uten vold og overgrep. Nasjonale og internasjonale lover skal beskytte barn på lik linje som voksne, som også kommer frem i FNs barnekonvensjon. Her står det at: «Staten skal beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldrene har omsorgen for barnet.» (Søftestad & Aschjem, 2016, s. 16).

For at vi skal kunne forebygge og avdekke seksuelle overgrep kreves det at ansatte har satt seg inn i hva dette innebærer for dem i det daglige arbeidet. Ifølge Rammeplanen står det at: «Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn skal kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages.»

(Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Det handler i stor grad om å tørre og tenke at det skjer, som informant fra Stines Sofies Stiftelse også la vekt på som et viktig tiltak. Dersom vi ikke tør å tenke at disse ugjerningene skjer, så klarer vi heller ikke å fange opp barns smerteuttrykk eller signaler.

Den viktigste forebyggingen er ifølge Søftestad (2019) den som skjer hver dag i nære relasjoner i barnehagen. En viktig faktor her vil være at ansatte er klar over hvor viktig rolle vi har, og hvor stor betydning vi kan ha for barn i vanskelige livssituasjoner. Barn kan lære seg at de kan stole på voksne, dersom de opplever sunne samspill. Denne tilliten sier noe om at de voksne vil beskytte og hjelpe dem dersom de forteller at de har blitt utsatt for overgrep. (Søftestad, 2019, s. 265).

Det handler om å utvikle menneskekompetanse, ved at vi gir barna trygghet, tillit og tilhørighet. (Søftestad, 2019, s. 265). De fleste barn oppholder seg daglig i barnehage, og så dette blir klart en sentral arena for å arbeide med forebygging.

7.1.2 Primærforebygging

Primærforebygging handler ifølge Søftestad (2019) om å gi barn kunnskap om hva seksuelle overgrep er, og la dem få vite hvor og at de kan søke hjelp. Det handler også om barnehageansattes kunnskap om forebygging. (Søftestad, 2019, s. 264). Informantene påpeker at et av de viktigste forebyggende tiltakene å lære barn om hva vold og seksuelle overgrep er for noe, og lære dem hvordan de kan sette grenser for seg selv og at de bestemmer over egen

kropp. Det handler om å bryte det tabubelagte, og skape en åpenhet slik at barna skal få bli trygge på seg selv, kroppen og følelser. Forskning viser at tidligere utsatte barn hadde få eller ingen forutsetninger for å forstå at det de ble utsatt for var galt. Vi er nødt til å sette ord på hva som er gode og vonde hemmeligheter, gode og vonde berøringer, og hva som er tillat og ikke, slik at barn kan få en forståelse for hva seksuelle overgrep er. Dette underbygges av teorien om at vi skal gjøre barna trygge og kompetente, som kan gjøres gjennom samtaler med barn om kropp, grensesetting og følelser knyttet til dette. (Aasland, 2009, s. 87).

7.1.3 Samtaleverktøy

Et viktig verktøy i forebygging av seksuelle overgrep er samtaleverktøy. Analysen av datamateriell viste at informantene hadde gode erfaringer med samlinger med barn om tematikken. Slik jeg tolker det vil det å sette ord på dette med kropp, følelser og grensesetting være med på å skape en åpenhet rundt tematikken, som er et viktig forebyggingstiltak for at barna som er utsatt skal få et handlingsrom til å komme med sine erfaringer knyttet til tematikken. Informant fra Stines Sofies Stiftelse poengterte viktigheten av å la barna komme med egne innspill under disse samlingene, og det samme poengterte Informant 1 om hennes erfaringer knyttet til dette arbeidet. Det skapes en åpenhet og en mulighet for barna å lære seg å beskytte seg selv. Dette underbygges av Søftestad (2019), som hevder at når denne kompetansen blir implementert i barnehagen, økes ansattes evne til å fange opp barns smerteuttrykk både under samlingene og ellers i hverdagen. (Søftestad, 2019, s. 268).

Informant fra Stines Sofies Stiftelse påpekte at det var delte meninger om det å bruke ressurspersoner inn i barnehagene for å ha disse samtalene. Denne vinklingen har jeg aldri reflektert over, men opplever det som relevant i forhold til dette med å ufarliggjøre tema for barna. Vi bør tenke gjennom hvilke signaler vi sender ut til dem dersom en «fremmed» må komme inn å ha disse samlingene. Slik jeg ser det, for å skape åpenhet og tillit hos barna, er det relevant at vi som barnehagelærere eller ansatte tar disse samlingene. Ved å kommunisere med barn om kropp, grenser, krenkelser, følelser, respekt for andre og seg selv kan det også virke forebyggende på barn som kunne ha utviklet skadelig atferd. (Søftestad, 2019, s. 268). Videre nevner hun viktigheten av å bekjempe tausheten om seksuelle overgrep, og at dette kan gjøres med enkle midler.

Et systematisk arbeid med for eksempel individuelle samtaler som inkluderer temaene krenkelser, vold og overgrep, kan gi rom for at ulike typer krenkelser avdekkes. Når barna vet

at dette blir tatt opp, øker sannsynligheten for at de tør å si ifra, samtidig som den voksne er årvåken for signaler. Ifølge Søftestad vil et slikt arbeid være med på å skape større åpenhet og bidra til at dette blir et naturlig samtaleemne i både barnehage og skoler. (Søftestad, 2019, s. 269).

7.2 Kompetanse

Analysene fra intervjuene viser at begge informantene fra barnehagene hevder at ansatte har kunnskap om tema og kompetanseheving i form av kurs. Ingen av dem hadde hatt utfyllende undervisning om tema under utdanningene sine. Begge informantene mente at tematikken burde blitt mer belyst og at det er behov for kompetanseheving, samtidig som de påpekte at det trengs kontinuitet i dette arbeidet. I forhold til kompetanseheving hevder Inga Marte Thorkildsen (2015) at den ikke må komme med kortvarige løft med kurs her og der. Hun poengterer viktigheten av kontinuerlig faglig påfyll, konsultasjon, veiledning og tverrfaglige samarbeid. Når det gjelder relevante utdanninger må kunnskapen systematisk inn. (Thorkildsen, 2015, s. 17). Heldigvis ser vi en endring i dette arbeidet i dag, men vi har fortsatt en lang vei å gå fordi ting er ikke satt i system enda.

I forhold til kompetanseheving påpeker også informant fra Stines Sofies Stiftelse at dette dreier seg om holdningsarbeid. Du kan gå på flere kurs og heve kompetansen, men dersom du ikke lar det gå innover deg at disse ugjerningene skjer så klarer du ikke å oppdage barna i vanskelige livssituasjoner. Han poengterer også viktigheten med den daglige praksisen, om det fins en kultur på arbeidsplassen som tilsier at det er mulig å drøfte bekymringer for et barn. Dette er noe vi må reflektere over i vår egen praksis. Slik jeg tolker funnene fra analysen er det viktig at vi sørger for å holde oss faglig oppdaterte gjennom hele året ang. tematikken.

Søftestad hevder også at kulturen på arbeidsplassen og muligheten for kompetanseheving vil bestemme hvordan en fagperson virker som profesjonsutøver i det daglige arbeidet. Dette handler om holdninger til barn, bevissthet over maktbruk, evne til å skape kontakt og tillit som er viktige kvaliteter som vil avgjøre hvordan samspeillet mellom voksne og barn fungerer. Dette vil være avgjørende for hvordan barna kan få utvikle trygghet i møte med voksne, et sunt forhold til seg selv og egen kropp og grenser. (Søftestad, 2019, s. 266). Dette blir avgjørende både i forhold til forebygging og avdekking. Ifølge Gamst (2017) foreligger det behov for å styrke kompetansen om vold og seksuelle overgrep, og hun understreker og

etterlyser mer teoretisk og handlingskompetanse. På denne måten kan en gjennom samtaler med barn se, oppdage og handle. (Gamst, 2017, s. 27).

Kurs, konferanser og faglitteratur kan bidra til videreutvikling av kunnskap, men spørsmålet blir om de er tilstrekkelig rustet til å fange opp signaler, til å kommunisere med barn, eller handle på måter som vil ivareta og beskytte de utsatte barna. (Søftestad, 2019, s. 267). Når det gjelder strukturelle betingelser handler dette i stor grad om krav som stilles til barnehagen. Bemanningsnormen vi være avgjørende for i hvilken grad man evner til å sørge for at hvert enkelt barn blir sett og hørt i en travel barnehagehverdag. (Søftestad, 2019, s. 267). Her tenker jeg vi må være bevisst hvor viktig det er at vi organiserer hverdagen vår slik at vi sikrer at alle barn skal bli sett og hørt. Hvordan vi legger opp dagen, rutiner, smågrupper og kvaliteten på dette arbeidet vil etter mitt syn påvirke i hvor stor eller liten grad vi får muligheter til å sørge for at enkeltbarnet blir sett og hørt.

7.3 Avdekking

Mange barn venter flere år med å fortelle at de er blitt utsatt for seksuelle overgrep. Det er vårt ansvar og sørge for at vi har forebyggende tiltak som igjen kan føre til avdekking. Det handler i stor grad om å tørre og se, og dette er holdningsarbeid vi må være bevisst på i vår hverdag. Man må ifølge informanten fra Stines Sofies Stiftelse være villig til å endre innstilling, åpne opp for å endre tankegangen for det man ikke liker å tenke på faktisk skjer. Han hevder at hjelper å ha kunnskaper om symptomer, tegn, atferd hos volds og overgrepsutsatte barn. Når vi tar med oss denne kunnskapen kan vi få et skjerpet blikk for typiske tegn som kan være med å avdekke.

Søftestad (2019) bekrefter at for å kunne oppdage barn som utsettes for seksuelle overgrep, må vi ha en viss bevissthet om at barn både bevisst og ubevisst signaliserer at de har det vanskelig. (Søftestad, 2019, s. 274). Det er viktig å påpeke at vi har alle et ansvar for å bidra til at seksuelle overgrep mot barn blir avdekket.

8.0 Konklusjon og avslutning

Ifølge Søftestad er det på høy tid med en nasjonal nullvisjon mot seksuelle overgrep og vold mot barn, slik som vi har en nullvisjon om skader i trafikken. (Søftestad, 2019, s. 278). Videre sier hun at selv om vi ser en økt vilje til forebygging, avdekking, evne til å beskytte og hjelpe overgrepsutsatte barn, samt stoppe, begrense og avsløre barneovergriperes aktiviteter, er det en lang vei å gå før barn er reelt beskyttet mot seksuelle overgrep. (Søftestad, 2019, s. 279).

Hun nevner Svikt og Svik rapporten som viser sviket fra fedre, bestefedre, onkler, brødre og en og annen mor som presser sine egne behov på barn uten å la seg stoppe av skadene som bygges inn. Dette sviket fra voksne som skulle vært tilstede for barna, og det kollektive sviket med manglende planer for hvordan barnerettigheter skal overholdes, fag og tiltaksutvikling og planene for utbygging av behandlingstilbud. Det er ifølge Søftestad mye å ta tak i, og det kreves noe av oss. (Søftestad, 2019, s. 280). Målet med denne bacheloroppgaven var å få en større innsikt i hvordan vi kan styrke arbeidet med forebygging og avdekking av seksuelle overgrep. Et spørsmål jeg stiller meg selv etter å ha lest meg opp på teori, forskning samt forskningsintervjuene er hvordan vi kan tilegne oss den nødvendige kompetansen som kreves for å styrke dette arbeidet? Er det arbeidsgiver som må sette av tid til dette arbeidet? Hvem skal sørge for at det blir en kontinuitet i dette arbeidet? De fleste vet at tid er mangelvare i barnehagen, så hvordan kan vi sørge for at dette blir utført?

I min praksis opplevde vi under nedstenging av barnehagen pga Covid19, at vi fikk startet et endringsarbeid i forbindelse med tema vold og seksuelle overgrep. Alle ansatte gjennomførte e-læringskurs på nettet, og alle var inne og øvde seg på snakkesim.no, som er en nettside hvor du kan øve den på barnesamtaler. (snakkemedbarn.no) I tillegg leste vi flere artikler om tema og hørte på ulike podcaster. Gjennom å arbeide på denne måten gav flere tilbakemeldinger om at endelig følte de at de fikk mer kunnskap om tema. Det kan tolkes som om barnehageansatte kjenner på en viss usikkerhet knyttet til dette, og trenger mer kunnskap og muligens erfaring for å føle seg trygge i arbeidet. For å skape refleksjoner ba vi om tilbakemeldinger fra alle ansatte både fra kurset og snakkesim. Sammen lagte vi felles refleksjoner som vi skal ta med oss inn i videre arbeid. Tilbakemeldingene fra flere var at dette burde vi gjort mer av, dette var minst like viktig som førstehjelp og HMS, om ikke viktigere.

Min konklusjon etter å ha arbeidet med denne oppgaven er at selv om jeg kanskje ikke har fått et klart svar, så sitter jeg på mer kunnskap om temaet. Jeg tolker det som at styrkingen av arbeidet er på vei til å bli bedre, men vi har fremdeles en lang vei og gå for å sikre denne kontinuiteten i arbeidet. Arbeidet med denne oppgaven har gitt meg ny kunnskap som jeg tar med meg videre i arbeidet som barnehagelærer.

Litteraturliste

Aasland, M. W. (2009). *Si det til noen: En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge.*

Høyskoleforlaget AS.

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager.* Hentet fra:

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_7?q=barnehageloven&fbclid=IwAR2WKLULZDAOZyC8ICBCbHh

Christoffersen, L. & Johannesen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene.*

Abstrakt forlag.

Gamst, T.K.M (2017). *Profesjonelle barnesamtaler: Å ta barn på alvor.*

Oslo: Universitetsforlaget

Kvelling, Ø. (2015). *Barn i risiko: Skadelige omsorgssituasjoner.*

Gyldendal Norsk Forlag AS

NOU 2017: 12. (2017). Svikt og svik – Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-12/id2558211/>

Postholm, M. B., & Jacobsen, D. J. (2011). *Læreren med forskerblikk: Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter.* Kristiansand: Høyskoleforlaget

Søftestad, S., & Aschjem, Ø. (2016). *Hvis klær kunne fortelle om forståelse og handlekraft i*

møte med barn utsatt for vold og overgrep. Oslo: Universitetsforlaget.

Søftestad, S. (2019). *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn.*

Oslo: Universitetsforlaget.

Thorkildsen, I. M. (2015). *Du ser det ikke før du tror det: Et kampskrift for barns rettigheter.*

Vigmostad & Bjørke AS

Utdanningsdirektoratet. (2017). Rammeplanen for barnehagen: Innhold og oppgaver. Hentet

fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>

Ulike nettsider som er relevante for oppgaven:

<https://www.snakkemedbarn.no/>

<https://www.reddbarna.no/jegerher>

<https://www.stinesofiesstiftelse.no/>

<https://aemæ.no>

Vedlegg 1

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Du ser det ikke før du tror det»

«Hvordan kan vi styrke arbeidet med forebygging og avdekking av seksuelle overgrep mot barn»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å bevisstgjøre barnehageansatte til å tørre og se og handle når det gjelder vold og seksuelle overgrep mot barn. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å belyse temaet vold og seksuelle overgrep mot barn, fordi jeg opplever at dette fremdeles er tabubelagt. Vi må våge og tro at seksuelle overgrep skjer, før vi kan bli i stand til å oppdage at dette faktisk skjer.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

HVL – Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å intervju to barnehagelærere/pedagogiske ledere som arbeider i barnehage, samtidig som jeg vil prøve å få til et intervju med en fra Stine Sofies Stiftelse.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg ønsker å bruke semistrukturert intervju som metode, og ta notater samt lydopptak. Selve intervjuet tar ca. 45 minutter, og spørsmålene vi dreier seg om tema. Jeg ønsker og få frem deres empiriske erfaringer med arbeid med avdekking og forebygging, og hvilke holdninger og verdier som kan påvirke dette arbeidet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det blir kun meg som vil ha tilgang til opplysningene.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Du som deltaker vil ikke bli gjenkjent eller navngitt på noen som helst måte.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 29.05.20. Etter denne datoen vil all data bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra HVL – Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskulen på Vestlandet ved Elisabeth Bakke, epost: elisabeth.bakke@hvl.no tlf: 40227538.
- Student: Beth Kristin Johannessen, epost: beth.k.johannessen@gmail.com tlf: 92613009.
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Elisabeth Bakke

Beth Kristin Johannessen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Du ser det ikke før du tror det», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- å delta i intervju med lydopptaker

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 29.05.20.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2

Vi som arbeider i barnehage har etter min mening en veldig viktig rolle i barns liv. Vi har et særskilt ansvar for å sørge for at barn i vanskelige livssituasjoner blir ivaretatt på en god måte. Derfor ønsker jeg og tilegne meg nye kunnskaper om tema, for å kunne se etter tegn, for å bedre kunne avdekke vold og seksuelle overgrep mot barn. Vi må våge å tro at seksuelle overgrep skjer, før vi kan bli i stand til å oppdage at dette faktisk skjer.

Som Søftestad (2018, s. 22) påpeker er seksuelle overgrep mot barn et velkjent, men komplekst problem. Samtidig er dette et tema som mange synes er vanskelig å snakke om. Dette gjør at jeg synes det er desto viktigere å sette lys på temaet i mitt kommende yrke som barnehagelærer. I følge Rammeplan for barnehagen står det at: "Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages." (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

Tusen takk for at du stiller opp til intervju! Dersom det er nødvendig med oppfølgings spørsmål håper jeg det er mulighet for å sende dem på e-post i etterkant. Takk for samarbeidet, og for at du stiller opp på kort varsel.

Intervjuguide

«Hvordan kan vi styrke arbeidet med forebygging og avdekking av seksuelle overgrep mot barn?»

Bakgrunnsspørsmål:

1. Hva er din stilling i barnehagen?
2. Hvor lenge har du arbeidet i barnehage?

Personlige refleksjoner/erfaringer:

3. Hvordan arbeider dere med seksuelle overgrep i din barnehage?
4. Har dere rutiner/beredsskapsplaner som du er kjent med?
5. Er du kjent med fremgangsmåte fra magesfølelse til evt bekymringsmelding?
6. Hvordan opplever du at kompetansen blant andre ansatte er i forhold til temaet?
7. Hvordan kan vi sørge for kompetanseheving blant alle ansatte i barnehagen?
8. Har dere kjennskap til Konsultasjonsteam i din barnehage?
9. Hvordan arbeider dere med å bevisstgjøre barna i barnehagen om seksuelle overgrep?
10. Har du kjennskap til reglene ved å ikke melde fra til foreldre ved mistanke?
11. Har du egne erfaringer knyttet til dette arbeidet?

Vedlegg 3

Vi som arbeider i barnehage har etter min mening en veldig viktig rolle i barns liv. Vi har et særskilt ansvar for å sørge for at barn i vanskelige livssituasjoner blir ivaretatt på en god måte. Derfor ønsker jeg og tilegne meg nye kunnskaper om tema, for å kunne se etter tegn, for å bedre kunne avdekke vold og seksuelle overgrep mot barn. Vi må våge å tro at seksuelle overgrep skjer, før vi kan bli i stand til å oppdage at dette faktisk skjer.

Som Søftestad (2018, s. 22) påpeker er seksuelle overgrep mot barn et velkjent, men komplekst problem. Samtidig er dette et tema som mange synes er vanskelig å snakke om. Dette gjør at jeg synes det er desto viktigere å sette lys på temaet i mitt kommende yrke som barnehagelærer. I følge Rammeplan for barnehagen står det at: ”Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages.” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11).

Tusen takk for at du stiller opp til intervju! Dersom det er nødvendig med oppfølgingsspørsmål håper jeg det er mulighet for å sende dem på e-post i etterkant. Takk for samarbeidet, og for at du stiller opp på kort varsel.

Hva er din rolle i Stine Sofies Stiftelse?

Hvordan tenker du at vi kan styrke kompetansen blant alle ansatte i barnehagen?

Hvorfor er dette temaet så vanskelig å snakke om?

Hvordan kan vi arbeide for å forebygge seksuelle overgrep mot barn?

Hvordan kan vi arbeide for å avdekke seksuelle overgrep mot barn?

Suppler gjerne med mer informasjon dersom du tenker det er noe jeg bør ha med.

Dersom du har tips til litteratur eller brosjyrer så tar jeg gjerne imot tips 😊

Vedlegg 4

NSD Personvern

04.03.2020 11:52

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 249344 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

NSD har vurdert endringen registrert 03.03.20. Det er lagt til et nytt utvalg i prosjektet som består av ansatte i Stine Sofies Stiftelse. Datakilden vil være personlig intervju.

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 04.03.20. Behandlingen kan fortsette.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Silje Fjelberg Opsvik

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)